

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

La Chronique médicale. 28e Année. 1er Janv. 1921.

OLIVIER DE GOURCUFF. *L'ivresse et l'ivrognerie dans SHAKESPEARE*. — De Bijbel verhaalt de dronkenschap van NOACH; bij de Grieken en Romeinen werd van ANACREON tot HORATIUS de loftrompet van BACCHUS gestoken. Bij de Indiers was het KALIDASA, bij de Persen HAFIZ. Bij SHAKESPEARE is en blijft hoofdpersoon FALSTAFF, minder in de „Merry wives of Windsor” dan wel in HENRI IV. In MACBETH is het de portier, die wijsheden over de dronkenschap verkondigt, terwijl verder genoemd worden HASTINGS in RICHARD III, JACK CADE in HENRY VI; in King LEAR, CORIOLANUS, JULIUS CAESAR, overal is het dezelfde hier en daar op den voorgrond tredende karaktertrek.

Le professeur DEBOVE. Necrologie.

Le cinquantenaire d'ALEX. DUMAS père — Den 5den Dec. 1920 was het 50 jaar geleden, dat deze groote romanschrijver overleed. Memoires en anecdotes over hem.

Un mot d'ESQUIROL.

J. GIULIANI: *Un groupement de médecins artistes et littérateurs „Epidauré”.*

R. MOLINÉRY: *Un inventeur oublié.* — DUCOS DN HAVRON.

Médecins français de roisétrangers — WIDAL en DELBET in Griekenland.; POTAIN in Petersburg; CHARCOT, ALBERT ROBIN, BABINSKI, GALEZOWSKI en MOURE aan verschillende Europeesche en Aziatische hoven.

Port Royal à la Maternité. — Koorhek van het klooster Port Royal, gevonden in de bouwwerken der Maternité.

La conversion DE LITTRÉ. — Met portret van E. LITTRÉ.

Les médecins pendant la guerre de 1914—1919.

Le centenaire de la médication iodée. — Den 25sten Juli 1920 was het honderd jaar geleden, dat zulks geschiedde.

A. LEBEAUPIN. *Noms de médecins donnés à des rues.*

Dr. BONNAYMÉ. *Influence d'une chemise propre sur les règles.*

Boekbeoordeeling: Les maladies d'après l'écriture par DUPARCHEY-JEANNEZ.

J. E. KROON.

Archiv für Geschichte der Medizin herausgegeben von der Puschmann-Stiftung an der Universität Leipzig unter Redaction von Karl Sudhoff. Bnd. XII. 1920. Heft 1 u. 2.

Die „Cirurgia Eliodori” von HENRY E. SIGERIST. — Van de levensomstandigheden van den heelkundige HELIODOROS weet men zoo goed als niets. Vermoedelijk leefde hij ten tijde van TRAJANUS. Hij was een aanhanger van de pneumatische school, en had als chirurg grooten invloed. De „Cirurgia Eliodori”, een karolingische minuskel, bevindt zich in de Bibliothèque nationale te Parijs. Zij bevat een opsomming van chirurgische operaties, in groepen ingedeeld en voorzien van korte verklaringen. SIGERIST is van meening, dat dit geschrift niet van HELIODOROS is, maar behoort tot de Pseudo-Soranische Quaestiones medicinales. Het gebeurde vroeger wel meer, dat men een anoniem geschrift van een beroemden schrijversnaam voorzag. Misschien is dit geschrift met bovengenoemde Quaestiones terug te brengen tot een gemeenschappelijk grieksch voorbeeld.

Studien eines Arztes zu AL AKFÂNIS „Wegweisung für den Zielstrebigen nach den Zinnen der Ziele” (Irschâd al quâsid ilâ asnâ 'l magâsid), und zu ihrer pseudonymen Neubearbeitung von ERNST SEIDEL. — Philologische beschouwingen over het geschrift, dat wel eens aan İBN SINÂ toegeschreven werd en waarvan zich een handschrift bevindt in de beroemde Leidsche verzameling van Arabische handschriften (Cod. arab 958. Warn.) Het stuk bevat o. a. een vertaling met aantekeningen. Het leent zich evenwel niet voor een kort overzicht.

Die Transplantation in der antiken Medizin (Ein Beitrag zur vergleichenden Volksmedizin.) von prof. dr. EDUARD STEPLINGER. — Onder transplantatie wordt verstaan het overbrengen van een ziekte op een anderen persoon of dier (zondebok bij de Israëlieten, het verjagen van den duivel der bezetenheid uit een

krankzinnige in een toom zwijnen door Jezus, (van kracht en gezondheid van sterken op zwakken en zieken. Men hield het bloed van gladiatoren en terdoodgebrachten voor een levenselixer. STEPLINGER geeft hiervan tal van voorbeelden. Hetzelfde geldt voor het bloed van dieren. Ook door kleedingstukken kon kracht worden overgebracht op zwakken. De transplantatie op menschen geschiedt deels toevallig deels bewust. Ook worden ziekten overgedragen op dooden. Het meest evenwel worden ziekten overgebracht op dieren. Men legt dan het dier, al dan niet gedood, op het zieke lichaamsdeel. Met talrijke voorbeelden, ten deele nog gebruikt, ligt STEPLINGER de transplantatie toe. Daarna bespreekt hij de theorie der transplantatie. Het opstel is overwaard gelezen te worden. Tal van opvattingen te hooi en te gras verspreid worden hier onder een gemeenschappelijk gezichtspunt gebracht en verklaard.

Briefe von ANDREAS und NANETTE STREICHER an ANTON FRANZ ROLLETT über die GALLSche Schädelammlung. Mitgeteilt von PAUL TAUSIG. — De beroemde schedelverzameling van GALL, voor zijn tijd de demonstratie eener algemeen aangenomen theorie, heeft het lot ondergaan van vele verzamelingen, wier beteekenis aan den nakomeling ontging. De brieven geven een weinig verkwikkelijk inzicht in de familieverhoudingen van den beroemden phrenoloog (denn GALLS WEITSLente er selbst ein — Gesindel), maar daarnaast bewijzen van verknochte aanhankelijkheid van zijn vereerders.

Gleichzeitige Stimmen über GALLS Vorlesungen in Halle von HANS SCHULZ. — GALL's voordrachten gehouden van 8—21 Juli 1805 zijn vooral bekend geworden door het stof, dat zij opwierpen. Zij werden bijgewoond o. a. door GOETHE, die eerst 25 jaar later zijn oordeel hierover gaf. In het „Hallische patriotische Wochenblatt” verschenen, te beginnen met het nummer van 13 Juli 1805, verschillende opstellen over GALL's theoriën van de hand van Ober-Konsistorialrat A. H. NIEMEYER, professor der theologie, van Bergh en van prof. BERGENER te Halle, die thans door HANS SCHULZ opnieuw uitgegeven zijn en ons een blik gunnen op de groote beteekenis, welke de tijdgenoot aan GALL's werk hechtte.

Kleine Mitteilungen.

Meister BLUMENTROSTS Arzneibuch von HENRY E. SIEGERIST. — SIEGERIST wijst op de gelijkenis, die er bestaat tusschen BLUMENTROSTS Arzneibuch en het artsenijboek van ORTOLFF VON BÄYERLAND. SIEGERIST haalt verschillende voorbeelden van overeenkomst aan, waaruit blijkt dat BLUMENTROSTS tractaat niets anders is dan het eerste gedeelte van ORTOLFF's boek, hier en daar gewijzigd, waarbij in het midden wordt gelaten wie de plagiator is. SUDHOFF heeft het vermoeden uitgesproken, dat ORTOLFF afkomstig is van BARTHOLOMÄUS, waarbij door den schrijver van het handschrift verzuimd was de „B” in rood in te vullen. Uit ARTHOL zou dan omstreeks 1400, ORTOLFF ontstaan zijn.

Die Hebamme, Kulturgeschichtliche Studie vom Hofrat PACHINGER. — Reeds in de hooge oudheid ontstonden Obstetrices, die de verloskunde beoefenden. In de 12de eeuw kende men in Duitschland de „Hevamm”. Hebamme, die omstreeks 1468 Hebe- of Bademutter genoemd werd. Naast de vroedvrouw bestond ook mannelijke hulp maar toch zeer sporadisch; hier en daar zouden monniken dit werk verricht hebben. In 1522 nog werd een dokter verbrand te Hamburg, omdat hij een vrouw in barensood had bijgestaan. Weldra echter werd onder invloed van RÖSSLIN, PARÉ e. a. de verloskunde tot wetenschap verheven. In de veertiende eeuw werd in het Hotel-Dieu de eerste vroedvrouwenschool gesticht. In 1593 werd te München een „Gebärstube” ingericht. Het salaris van de stadsvroedvrouw bedroeg aldaar f 12. — Eerst onder LODEWIJK XIV traden de vroedvrouwen op den achtergrond. In 1780 verscheen te Brandenburg een verhandeling, in welke men het plan opperde de theologen vroedvrouwendiensten te laten verrichten. Voorts geeft de schrijver een overzicht van het vroedvrouwenwezen in Duitschland en van de verschillende voorschriften die zij hadden te volgen in verschillende steden.

Alle Nürnberger Apotheker- und Wundarzt-Porträts von FRANZ FELDHAUS. — In Neurenberg werd in 1380 door KONRAD MENDEL een asyl gesticht voor oude

handwerkslieden. Van iederen verpleegde werd een portret geteekend. FELDHAUS reproduceert het portret van een wondarts, die pleister bereidt en in de stichting was opgenomen. Naar het voorbeeld van MENDEL, stichtte MATTHÄUS LANDAUER in 1510 een soortgelijke inrichting. Onder de afgebeelden komt een apothekersgezel voor, wiens portret in het opstel weergegeven is.

Ein lat. Rezept für Pferdegalen aus dem 14. Jahrhundert (SUDHOFF).

Zur korrektiven weiblichen Genitaltoilette im Mittelalter. — Uitvoerige recepten voor overvloedige stinkende menstruatie enz. (SUDHOFF).

Der Abschnitt über die Kräfte der Verbena (Eisenkraut). aus dem Münchener Cod. lat. 614 (13—14 Jahrh.) mitgeteilt von KARL SUDHOFF.

Archiv für Geschichte der Medizin. Bnd XII (1920), Heft 3. u. 4.

Die Stellung des GUY DE CHAULIAC in der Chirurgie des Mittelalters von dr. WALTER VON BRUNN. — VON BRUNN geeft allereerst een uitvoerig overzicht van de heilkunde der vroege middeleeuwen, hij wijst op de beteekenis van PAULUS VAN AEGINA en AVICIENNA en van de Salernitaansche school. Omstreeks 1170 schreef ROGER FRUGARDI te Salerno, het eerste chirurgische werk, dat gedurende een eeuw de heilkunde van het avondland beheerschte. Het verschijnen van ABULKASIMS werk had een bevruchtenden invloed. Namen als BRUNO VAN LONGOBURGO, HUGO VAN LUCCA, TEODORICO DEI BORGOGNONI, HENRI DE MONDEVILLE gaan tot hem terug. Zij waren voorstanders van de moderne wondbehandeling en tamponeerden niet. Door toepassing van groote reinheid, vermijding van iederen chemischen en mechanischen prikkel kregen zij veelal genezing per primam. WILLEM VAN SALICETO was deze lessen evenwel vergeten, evenzoo zijn leerling LANFRANC. Bij schedelbreuken werden de losse stukken door HUGO en THEODORIK verwijderd en verder de wond met rust gelaten, indien geen verwikkelingen optraden. Ook het gebruik der „slaapspons” de voorloopster der narcose, schrijft men hun toe. Het waren sponsen gedrenkt in het sap van opium, hyoscyamus, mandragore en andere narcotische kruiden. Vermoedelijk werd dit mengsel door den patiënt opgezogen uit de spons. Van inademing toch was geen narcose te verwachten. LANFRANC, die om politieke redenen Italië verlaten moest, vestigde zich eerst te Lyon en daarna te Parijs, waar hij een centrum stichtte. HENRI DE MONDEVILLE (ongev. 1325) werd zijn leerling; hij was een voorstander van HUGO's wondbehandeling. GUY DE CHAULIAC, geb. 1300, die zijn voorgangers met minachting beschouwde, werkte aanvankelijk te Lyon, daarna te Avignon, waar hij lijfarts van den paus werd. Met PETRARCA onderhield hij vriendschappelijke betrekkingen. In 1368 stierf hij. Hij liet een werk na, dat tot het optreden van PARÉ, de vraagbaak was van iederen heilkundige en nog in de 18de eeuw gebruikt werd. Het droeg tot titel: „*Inventarium et Collectorium artis chirurgicalis medicinae*”, en is bekend als „*Chirurgia magna*” of Guidon (gids). GUY beheerschte de literatuur van zijn tijd en was historisch aangelegd. Hij begint dan ook met een historisch overzicht. Hij deelt de chirurgen in vier klassen in: 1°. ROGER, ROLAND en de 4 meesters, die de wonden tot ettering brengen, 2°. BRUNO en THEODORIK die de wonden met wijn behandelen. 3°. WILLEM VAN SALICETO en LANFRANC, die een bemiddelend standpunt innemen 4°. De Theotunici, de Duitschers, die wonden genezen met bezweringsformules, besprekingen, wondranken, olie, wol en koolbladeren. (Wordt vervolgd.)

Die Salernitaner Handschrift in Breslau (Ein Corpus Medicinæ Salerni) von KARL SUDHOFF. — Philologische en literaire beschouwingen over dit handschrift, een der voornaamste bronnen voor de kennis van de geneeskundige school te Salerno, dat in 1838 door HENSCHEL te Breslau ontdekt werd. Volgens RÖRIG en SUDHOFF werd het omstreeks 1165 geschreven. Zij onderscheiden er twee hoofd-afdeelingen in, waarbij het tweede gedeelte vóór het eerste gebonden is. SUDHOFF heeft getracht de volgorde te herstellen en bespreekt dan de verschillende hoofdstukken, waarvan voor sommige de schrijvers konden worden opgespoord. Wanneer men deze grondige studie doorlezend, bedenkt dat historici als HENSCHEL, DE RENZI en DAREMBERG aan dit handschrift hun beste krachten besteed hebben,

dan komt men tot het inzicht van welk groot belang een systematische uitgave van het middeleeuwsche handschriftenmateriaal is, zooals dit vooral door SUDHOFF is gedaan. Het belangwekkende stuk leent zich helaas niet voor een beknopt overzicht.

F. M. G. DE FEYFER.

FEUILLETON.

DE GROOTSTE GENEESKUNDIGE BIBLIOTHEEK.

In het avondblad *N.R.C.* van 7 Febr. 1921 kwam onder wetenschappelijke berichten de navolgende mededeeling voor:

„Een van de uitgebreidste en volledigste geneeskundige bibliotheken is die van den chef van den Amerikaanschen militairen geneeskundigen dienst (den Surgeon-general). Deze bevat thans bijna 240000 gebonden boeken, 35000 ongebonden boeken, 375000 brochures, 6000 portretten van bekende geneeskundigen, 150 etsen en 350 caricaturen. De bibliotheek ontvangt geregeld 1300 periodieken en tijdschriften en een oneindig aantal handelingen van geneeskundige vereenigingen. In 1920 alleen werden 40000 boeken aan de bibliotheek toegevoegd. Deze gegevens zijn ontleend aan het jongste jaarverslag door den genoemden chef uitgebracht over de verrichtingen van den Amerikaanschen militairen geneeskundigen dienst, een boekwerk van 755 bladzijden...

En in het ochtendblad *N.R.C.* van 11 Febr. 1921 kwam de navolgende aanvulling:

„Het is voor den Nederlandschen lezer wel interessant te weten dat deze grootste geneeskundige bibliotheek der wereld ook op zeer ruime schaal voorzien is van Nederlandsche en in Nederland verschenen werken over geneeskunst.

Al wat van de vroegste tijden af in Nederland over geneeskundige onderwerpen is geschreven en gedrukt, is gedurende lange jaren door den vroegeren directeur der bibliotheek, den bekenden dr. S. BILLINGS — later bibliothecaris der New-York Public Library — die de Surgeon's bibliotheek organiseerde, systematisch verzameld, met het gevolg, dat deze Amerikaansche bibliotheek dikwijls oude Nederlandsche uitgaven bezit, die in onze eigen bibliotheken niet te vinden zijn.

Ook de uitgebreide collectie van 6000 portretten van bekende geneeskundigen, die deze bibliotheek bezit, is van Nederlandschen oorsprong. De grondslag ervan werd gelegd door den aankoop en bloc in de tachtiger jaren der collectie VAN KAATHOVEN”.

Het zij mij vergund naar aanleiding van deze beide berichten enkele bijzonderheden mee te deelen, ten eerste omtrent genoemde collectie VAN KAATHOVEN, anderdeels omtrent den catalogus van de Surgeon-general's library.

CORNELIS WILLEM HENDRIK VAN KAATHOVEN werd gedoopt te Leiden 11 Sept. 1796, studeerde aldaar geneeskunde en promoveerde in 1821, vestigde zich als med. doct. aan het Rapenburg en overleed te Leiden 1 Febr. 1879. Voor verdere genealogische bijzonderheden raadplege men het *Nederl. Patriciaat*, 10de jrg. (1919) bldz. 167.

Na zijn overlijden werd in hetzelfde jaar van 24 tot en met 29 Nov. 1879 te Leiden door de firma BRILL verkocht zijn bibliotheek tezamen met dien van dr. F. RIENDERHOFF. Dit was echter alleen boeken en nog slechts een eerste gedeelte. In den auctie catalogus worden genoemd 1632 nummers geneeskundige werken, waaronder van algemeen historische aard een 50-tal, verder ruim 350 nummers op natuurwetenschappelijk gebied en ongeveer een 150-tal geneeskundige, chirurgische en natuurkundige instrumenten. Het tweede gedeelte alleen van den heer VAN KAATHOVEN werd eveneens te Leiden geveild van 26 tot en met 31 Jan. 1880. De catalogus daarvan besloeg ruim 2500 nummers, maar geen medische of aanverwante vakken. Onafhankelijk van deze beide aucties te Leiden werd de portretten gravure verza-